

Отримано: 16 листопада 2018 р.

Прорецензовано: 23 листопада 2018 р.

Прийнято до друку: 30 листопада 2018 р.

e-mail: natazachosova@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2018-11(39)-62-66

Назаренко С. А. Трансформація завдань стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту у контексті організації системи управління економічною безпекою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острого : Вид-во НаУОА, грудень 2018. № 11(39). С. 62–66.

УДК: 005.7

JEL-класифікація: G34, M1, O32

Назаренко Сергій Анатолійович,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАВДАНЬ СТРАТЕГІЧНОГО, ІННОВАЦІЙНОГО ТА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Конкретизовано поняття системи управління економічною безпекою. Сформовано перелік векторів управлінських дій у межах фінансового, стратегічного й інноваційного менеджменту, що можуть бути використані для забезпечення функціонування системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання. Надано пропозиції щодо уникнення дублювання функцій різних видів менеджменту у процесі управління економічною безпекою сучасних підприємств. Визначено напрями трансформації завдань стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту в контексті організації системи управління економічною безпекою.

Ключові слова: стратегічний менеджмент, інноваційний менеджмент, фінансовий менеджмент, економічна безпека, управління економічною безпекою.

Назаренко Сергей Анатольевич,

доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента и экономической безопасности,
Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЗАДАЧ СТРАТЕГИЧЕСКОГО, ИННОВАЦИОННОГО И ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА В КОНТЕКСТЕ ОРГАНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ

Конкретизировано понятие системы управления экономической безопасностью. Сформирован перечень векторов управленческих действий в рамках финансового, стратегического и инновационного менеджмента, которые могут быть использованы для обеспечения функционирования системы управления экономической безопасностью предприятия. Даны предложения во избежание дублирования функций различных видов менеджмента в процессе управления экономической безопасностью современных предприятий. Определены направления трансформации задач стратегического, инновационного и финансового менеджмента в контексте организации системы управления экономической безопасностью.

Ключевые слова: стратегический менеджмент, инновационный менеджмент, финансовый менеджмент, экономическая безопасность, управление экономической безопасностью.

Serhiy Nazarenko,

Doctor of Sciences in Economics, professor, head of the Department of Management and Economic Security,
Cherkassy National University named after Bogdan Khmelnytsky

DIRECTIONS FOR THE STABILIZATION OF THE STATE OF FINANCIAL COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE'S NATIONAL ECONOMY

Author grounds that the organization of the economic security system of the entity and its effective functioning in order to secure the process of realizing the enterprise's economic interests and interests of all categories of its stakeholders related to the performance of its economic activity, is an important managerial task for modern managers.

The concept of the economic security management system is specified. Article shows, that strategic, financial and innovative management remain the priority directions in the management system for domestic enterprises. The proposals are made to avoid duplication of functions of different types of management in the process of managing the economic security of modern enterprises. The directions for the transformation of strategic, innovative and financial management tasks in the context of the economic security management system organization are determined. The tasks solved by the mentioned tools are important for the normal operation of the economic structure. However, in the economic conditions that have developed in Ukraine, the formation of a separate management direction - economic security management, the goal of which should be to ensure the realization of the economic interests of the enterprise's stakeholders at the minimum risk of loss of economic stability, is urgent and necessary.

Author proved, that all tasks concerning planning, organization, control of counteraction to threats to economic stability, financial sustainability and profitability should be solved within the framework of functioning of the system of management of economic security. A list of vectors of management actions within the framework of financial, strategic and innovative management that can be used to ensure the functioning of the economic security management system of the entity is formed.

Key words: strategic management, innovation management, financial management, economic security, economic security management

Постановка проблеми. Тривалий кризовий стан національної економіки України супроводжується спадом в економічній діяльності суб'єктів господарювання різних секторів економічної системи, зростанням кількості банкрутств підприємств, погіршенням рівня фінансових індикаторів багатьох суб'єктів господарської діяльності як реального, так і фінансового секторів економіки, змінами в структурі їх фінансових активів тощо.

Фінансово-господарська діяльність вітчизняних підприємств у ринковому середовищі, що характеризується постійною невизначеністю, високим рівнем конкуренції й мінливістю кон'юнктури, створює реальну можливість як для швидкого зростання економічного потенціалу підприємств і їх процвітання, так і для збільшення вірогідності виникнення ризиків і появи помилок у процесах управління, що призводять до виникнення й розвитку кризи на підприємстві. Менеджмент підприємств у таких умовах функціонування повинен володіти навичками й механізмами управління економічною безпекою. Проте, якщо закордоном практики безпекоорієнтованого менеджменту є досить різноманітними, а підходи до його реалізації постійно доповнюються та вдосконалюються, вітчизняні традиції управління економічною безпекою лише формуються, і не у період розквіту підприємницької діяльності як інструмент, що може знадобитися у період фінансової скрути, а якраз-таки у період, коли підприємство вже не має необхідних резервів корпоративних ресурсів для відновлення власної потужності та змушене розглядати перспективу визнання банкрутства з можливістю подальшої ліквідації.

Практики менеджменту повинні зазнавати видозмін і трансформацій з огляду на необхідність їх адаптації до потреб управління економічною безпекою господарських структур. Традиційні напрями управлінської діяльності, такі як фінансовий менеджмент, стратегічний та інноваційний менеджмент, мають бути організованими так, аби давати змогу керівництву підприємств приймати зважені та раціональні управлінські рішення, зокрема й у напрямі забезпечення економічної безпеки, оскільки довершеного ефективного механізму управління економічною безпекою на вітчизняних підприємствах різних форм і видів економічної діяльності наразі не запроваджено. Тому окремі завдання убезпечення активів і протидії загрозам нормальному функціонуванню господарських структур раціонально виконувати в межах чинних й апробованих практик управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Усвідомлення тісного зв'язку між різними видами управлінської діяльності в межах менеджменту господарських структур стало приводом для проведення численних наукових досліджень вітчизняними вченими. Так, В. В. Шукліна досліджує концептуальні питання розвитку стратегічного менеджменту в умовах постіндустріальних трансформацій [1], І. М. Назаренко конкретизує сутність, призначення та перспективи наукових концепцій розвитку стратегічного менеджменту [2], В. І. Чернікова встановлює роль фінансового ризик-менеджменту в реалізації стратегії й тактики антикризового управління [3], Н. В. Зачосова, Д. М. Куценко визначають правові аспекти антикризового управління у системі фінансового менеджменту [4], Є. Панченко вивчає процес становлення системи інноваційного менеджменту глобальних корпораціях [5], М. Краяц пропонує можливі сценарії розвитку інноваційного менеджменту в країнах із перехідною економікою [6] тощо. Однак на рівні зі стратегічним, фінансовим, інноваційним менеджментом нині виникає потреба в розвитку такого управлінського напрямку, як менеджмент економічної безпеки. Ця обставина зумовлена тим, що традиційні види менеджменту, зокрема, і ризик-менеджмент, орієнтовані на формування умов для рентабельної діяльності суб'єкта господарювання, постійного зростання рівня прибутковості та максимального задоволення фінансових інтересів власників бізнесу й топ-менеджменту, у той час, як в умовах економічної нестабільності, тривалих наслідків фінансової кризи, розгортання гібридної війни, руйнування партнерських зв'язків й економічної інфраструктури через воєнну агресію з боку Росії і підвищення рівня конкуренції на ринках із причини входження на них закордонних суб'єктів господарювання внаслідок посилення тенденцій до євроінтеграції, пріоритетом вітчизняних підприємств має стати безпекоорієнтоване управління, спрямоване на мінімізацію загрози банкрутства та подальшої ліквідації компанії.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначити напрями трансформації завдань стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту в контексті організації системи управління економічною безпекою. Для досягнення поставленої мети необхідним є виконання ряду завдань, зокрема доцільно конкретизувати поняття системи управління економічною безпекою, сформулювати пере-

лік векторів управлінських дій у межах фінансового, стратегічного й інноваційного менеджменту, що можуть бути використані для забезпечення функціонування системи управління економічною безпекою суб'єкта господарювання та надати пропозиції щодо уникнення дублювання функцій різних видів менеджменту у процесі управління економічною безпекою сучасних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Управління економічною безпекою лише починає оформлюватись в окремий напрям менеджменту у практиці роботи суб'єктів господарювання в Україні. Зазвичай вітчизняним підприємствам бракує фінансових, трудових, часових ресурсів на організацію ефективної системи менеджменту навіть у класичному його розумінні. Тому нетрадиційні види управлінської діяльності започатковуються керівництвом підприємств і застосовуються з використанням системного підходу лише у випадках, коли у суб'єкта господарювання є на це відповідні додаткові ресурси, або ж коли витрати на управлінські дії будуть компенсовані позитивним ефектом від їх реалізації.

Економічне середовище, в якому провадять свою основну діяльність вітчизняні підприємства, характеризується численними загрозами зовнішнього і внутрішнього джерел походження. Водночас постійна трансформація виробничих і господарських процесів під дією глобалізаційних і євроінтеграційних тенденцій ініціює появу нових викликів для успішної реалізації економічних інтересів підприємств і категорій їх стейкхолдерів. Отож, актуалізується необхідність запровадження безпекоорієнтованого менеджменту в бізнес-структурах, проте класичні види управлінської діяльності також потребують наукового й методологічного переосмислення і практичної модернізації.

Найважливішими напрямками менеджменту суб'єкта господарювання, завдання і функції яких у сучасних економічних умовах підприємницької діяльності потребують суттєвої видозміни, доцільно вважати інноваційний, стратегічний та фінансовий менеджмент. Метою інноваційного менеджменту є посилення потенціалу та ринкової позиції підприємства через механізм створення й управління новітніми продуктами, послугами, розробками й інструментами їх використання для підвищення конкурентоспроможності. В умовах економічної нестабільності та посилення тенденції до збільшення кількості банкрутств компаній та фактів ліквідації бізнес-структур із причини неспроможності утримання власних господарських позицій, мету інноваційного менеджменту варто дещо видозмінити та обрати за цільовий орієнтир стабілізацію та підтримку достатнього функційного рівня підприємства шляхом управління його інноваційним потенціалом і новітніми формами забезпечення якісних змін у його основній, фінансовій та інвестиційній діяльності.

Якісний фінансовий менеджмент на підприємстві – умова реалізації його фінансових інтересів, напрям пошуку додаткових фінансових ресурсів, практична інструкція для їх раціонального використання задля забезпечення найвищого можливого рівня рентабельності суб'єкта господарювання або соціального ефекту від його функціонування в економічній системі країни при найменших фінансових витратах для організації поточної діяльності. Пріоритетами сучасного фінансового менеджменту мають стати забезпечення фінансової стійкості підприємства, формування фінансового резерву для компенсації неочікуваних збитків і витрат, недопущення збиткової діяльності у перспективі. Взагалі, питання планування діяльності підприємницької структури в умовах ринкової економіки менеджерами марно недооцінюються. Передбачення можливостей і загроз для функціонування й розвитку підприємства в майбутньому може послугувати превентивним засобом у процесі виникнення і поширення кризових явищ у бізнес-структурах. Тому напрямом стратегічного менеджменту під час управління компанією не можна нехтувати. Стратегічний менеджмент має на меті управління наявними ресурсами з найвищим можливим рівнем ефективності їх розподілу й використання для забезпечення господарських перспектив, подальшого розвитку, досягнення задекларованих цілей функціонування підприємницької структури. Існують різні види стратегій, які керівництво підприємств може взяти на озброєння при плануванні векторів його еволюції в майбутньому. Однак у сучасних умовах функціонування вітчизняним компаніям варто обрати стабілізаційні стратегії і стратегії підтримки рівня конкурентоспроможності, зважаючи на євроінтеграційні процеси, що активізувались в останні роки. З огляду на це сучасний стратегічний менеджмент повинен бути спрямований насамперед не на розвиток і розширення меж діяльності, а на збереження існуючих ринкових позицій з оцінкою перспективи завоювання нових сегментів ринку.

Отже, у нестабільних і кризових умовах функціонування вітчизняних підприємств організація їх менеджменту має бути безпекоорієнтованою. Під системою управління економічною безпекою пропонується розуміти сукупність елементів, існування, діяльність та/або використання яких разом з існуючими поміж ними функційними зв'язками й наявними у підприємства ресурсами, дозволяє досягти високого рівня захисту активів і фінансово-господарських результатів діяльності суб'єкта господарювання від негативного впливу на їх розміри, цілісність і структуру зовнішніх і внутрішніх підприємницьких небезпек і загроз.

Пропонується такий перелік управлінських дій у межах стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту в контексті організації системи управління економічною безпекою (табл. 1).

Таблиця 1

Управлінські дії в межах стратегічного, інноваційного та фінансового менеджменту в контексті організації системи управління економічною безпекою

Вплив на формування і функціонування системи управління економічною безпекою		
Стратегічний менеджмент	Інноваційний менеджмент	Фінансовий менеджмент
Розробка стратегії діяльності підприємства – формування переліку стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки	Запровадження перспективних інновацій – оцінювання загроз економічній безпеці, пов'язаних із модернізацією виробничих процесів	Пошук джерел фінансового забезпечення діяльності підприємства – формування бюджету фінансування заходів управління економічною безпекою
Формування переліку перспективних напрямів розвитку підприємства – визначення сукупності загрозливих факторів, що можуть завадити їх реалізації і контроль розвитку яких має відбуватись у межах функціонування системи економічної безпеки	Оптимізація основної діяльності, використання інноваційних підходів для організації господарської діяльності – зменшення кількості загрозливих факторів для функціонування підприємства	Формування середньозваженої структури капіталу – підтримка належного рівня фінансової незалежності для попередження рейдерських атак
Формування документаційного забезпечення розвитку підприємства у перспективі – розробка Стратегії економічної безпеки	Виявлення обмежень можливостей реалізації інноваційних заходів – усунення тих із них, що належать до сфери управління економічною безпекою	Планування, розподіл і використання фінансових ресурсів – створення фінансового резерву для компенсації негативного впливу ризиків і загроз на стан економічної безпеки
Контроль за реалізацією стратегій функціонування й розвитку підприємства – вияв факторів, що стають на заваді, та розробка заходів щодо їх мінімізації у системі економічної безпеки	Оцінювання витрат на інноваційні заходи – зіставлення ефекту від їх реалізації до витрат – як характеристики їх доцільності у системі економічної безпеки	Протидія фінансовим ризикам – підвищення рівня фінансової безпеки як функційної складової системи економічної безпеки підприємства

Зважаючи на спорідненість окремих завдань різних видів менеджменту в системі управління підприємством у сучасних економічних умовах, керівникам варто вжити усіх можливих заходів для того, аби попередити дублювання в межах різних управлінських напрямів виконання подібних завдань і реалізацію однакових функцій. Це, однак, дозволить не лише запобігти перевитратам часових, фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, але і підвищить ефективність управлінського процесу. Так, усі завдання щодо планування, організації, контролю протидії загрозам господарській стабільності, фінансовій стійкості та рентабельності варто вирішувати в межах функціонування системи управління економічною безпекою. Натомість завдання планування перспективних напрямів роботи в майбутньому має залишатись прерогативою стратегічного менеджменту; пошук джерел фінансового забезпечення, зокрема й безпекоорієнтованих заходів, має міститись у площині фінансового менеджменту; функцію розробки і використання інновацій для якісної модернізації роботи компанії з метою отримання нею додаткових конкурентних переваг варто залишити фахівцям з інноваційного менеджменту.

Висновки. Організація системи економічної безпеки суб'єкта господарювання та її ефективне функціонування з метою забезпечення процесу реалізації економічних інтересів підприємства та усіх категорій його стейкхолдерів, пов'язаних із результативністю його господарської діяльності, є важливим управлінським завданням для сучасних менеджерів. Оскільки цей управлінський процес відбувається в тісній взаємодії з іншими напрямками менеджменту, керівництву компаній необхідно вжити всіх можливих заходів для уникнення дублювання функцій у різних площинах управління.

Пріоритетними напрямками у системі управління для вітчизняних підприємств залишаються стратегічний, фінансовий й інноваційний менеджмент. Завдання, що вирішуються їх інструментарієм, є важливими для нормальної діяльності господарської структури. Однак в економічних умовах, які склалися в Україні, актуальним і необхідним є формування окремого управлінського напрямку – менеджменту економічної безпеки, метою якого має стати забезпечення реалізації економічних інтересів стейкхолдерів підприємства за мінімального ризику втрати ним господарської стабільності.

Література:

1. Шукліна В. В. Стратегічний менеджмент: концептуальні питання в умовах постіндустріальних трансформацій. *Економіка і регіон*. 2013. № 2. С. 87–91.
2. Назаренко І. М. Наукові концепції розвитку стратегічного менеджменту: сутність, призначення та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2014. Вип. 1. С. 53–58.
3. Чернікова В. І. Роль фінансового ризик-менеджменту в реалізації стратегії і тактики антикризового управління. *Економіка і управління*. 2011. № 1. С. 69–74.

4. Зачосова Н. В., Куценко Д. Правові аспекти антикризового управління у системі фінансового менеджменту. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер. : Економіка і менеджмент.* 2011. № 2. С. 172–180.

5. Панченко Є., Ольга Л. Становлення системи інноваційного менеджменту глобальних корпорацій. *Міжнародна економічна політика.* 2011. Вип. 1–2. С. 32–65.

6. Крацяк М., Хенні К., Сікіміч У. Можливі сценарії розвитку інноваційного менеджменту в країнах із перехідною економікою. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. № 10. С. 467–478.